

A *Hölgyfutár* című lap számaiból

1860. április 19-én, csütörtök
Budapest, 11-dik évi folyam. 47.
374. oldal

Tárca.

Görgen intézete és Széchenyi. (Oesterreichische Ztg. 89. sz.)

A döblingi magántébolyda tulajdonosának nyilatkozata gr. Széchenyi István fölött, azon nagy érdeknél fogva, melyet e nagy ember sorsa ébresztett, a nyilvános megbirálást nagy mértékben fölhivta. Széchenyi, ki ép oly önkéntesen ment a Görgen intézetébe, mint akármely idegen a Munsh, vagy Károly főhercegféle szállodába – mint tudva van, mindazon kényelem, s szabadság élvezetében részesült ottan, melyet egy igyekező vendéglős, gazdag, s előkelő vendégének nyujtani igyekszik. Háza – a tébolyda – gyűlhelye volt barátainak, földult lélek szomorú látványán sajnálkozzanak, hanem azért, hogy egy visszavonuló bölcshez zarándokolva, magasabb értelmiségénél okuljanak s tőle tanácsot kérjenek. Számos barátjai, kik meglátogaták, nagyhirű gazdájuknál mindig nyílt, vendégszerető házra találtak. A megholt gróf, maga kormányzá jelentékeny birtokait, s igazságtalanságot követne el irányában, ki azt állítaná, hogy csak anyi figyelem s belátással tette azt, mint főrendü társainak legtöbbje. A szorgalom s rend valódi példányképe volt a megholt, s mint gazda is a jó gazdák példánya volt. A kormány, mely hozzátartozóinak beleegyezésével látta őt saját ügyei vezetésében, nem voná kétségbe teljes lelkierejét, de elég humanus szellemű volt a gróf által ürügyül használt lelki gyöngeséget a törvény szó szerinti értelmében nem venni, s tőle javai fölötti rendelkezését el nem vonni. Azon tényből, hogy Széchenyi a döblingi intézetbe vonult vissza, a közönség se következteté szükségesképen, tébolyodását. Az 1848 ki eseményekben, melyek a gróf politikai hatalmát teljesen megtörték s elleneit a legmagasb hatalomra juttatták, egész sora volt az okoknak, melyek a döblingi menhely választását, jól átgondolt s eszélyes ténynyé alakíthaták. Széchenyi István jellemének excentrikus sajátságai különben már korábbi időkből ismeretesek voltak s még azok is, kik tartózkodási helye megválasztásában némi szeszélyt láttak, legkevésbé se kétlék azért értelmi erejét s rendelkezési tehetségét, valamint mások, kik ebben jól indokolt alapokat akartak fölfedezni.

Önként értetik, hogy dr. Görgennek, nagy vendégét mint lelkibeteget kelle kiadni. Neki nem volt szabadalma egészséges vendégek számára szállodát tartani. S a gróft azon percben el kelle eresztenie, a melyben fölgyogyultnak nyilatkoztatta volna. Az örültek orvosa, ki most azt nyilatkoztatja ki, hogy Széchenyi gyógyítható volt, betegségét öngyilkossági mániának nevezi. Az orvos föladata volt tehát, a téboly e határozott kategóriájának kitörését megakadályozni, s az eredmény az volt, hogy a beteg egy lelkibetegek számára főálló intézet falai közt löfegyvert szerzett magának, s távol minden fölvigyázat s szolgálattól magát megölte, s halála, darab időre azután hogy megtörtént, lön tudva.

Az igazolási okok, melyeket Görgen közétesz, oly sajátságos természetűek, hogy annak megvizsgálására sürgetnek: vajjon érti-é föladatát, s vajjon intézete oly alapelveknél fogva igazgattatik-é, melyek biztosítást nyujtanak a kedvező sikerről? A laicusok – mondja Görgen – Széchenyit okosnak nézték; ő azonban, a beavatott, a tudomány embere, fölismeré lelki betegségét. De mert a nemorvosok a beteget betegnek nem tartották, ő, az orvos, jobb belátása dacára, nem hitt „jogi alapot” föltalálhatni, arra nézve, hogy saját intézetének falai közt, betege irányában, a szükséges előintézkedéseket alkalmazza. Ő fölhitta a gr. hozzá tartozóit, kik tőle távol laktak, hogy vonják el tőle az öngyilkolási eszközöket, de a legegyszerűbb örködési rendszabályt sem alkalmazta, hogy maga meggátolja azokhozi juthatását. Az ő gyógyítása következő volt: betegét, szabad tetszésére hagyá, hogy, mint kijelenté, az életet

kellemessé tegye előtte. E gyógyítási rendszer megtermé következményeit, s nem tekintve a nagy férfiú sorsát, ki tőlünk elszakított, most már az a kérdés, hogy e rendszer, a kээрdeket* tekintve, jövöre is háborítatlanul gyakorolhatik é?

1860. április 19-én, csütörtök
Budapest, 11-dik évi folyam. 47.
375. oldal

Bécsi rövid hírek.

Gróf Szehenyi* hullájának boncolása.

A „Mediz. Wochenschrift” e boncolat eredményét a következőképen adja elő: A lövés a jobb szem belső szegletén hajtattott végre és a koponyaboltozatnak teljes szétrombolását idézte elő balról lefelé a felső állkapcacsontig; a koponya darabjai szétszórva feküdtek a szobában; az agyvelő részint a bal orcát borította, részint a falakon és butorokon szétfecsckendve találtatott; a velőben lőanyagul finomszemű srétet* találtak; a szemgolyók üregeikből ki voltak nyomulva; a tüdők vérrel tele s vizenyősek; a szivhus petyhüdt és porhanyós; a gyomornyit alatt a gyomornyákhártyán egy cseresznye nagyságu rostonykelevény ült; a jobb vese tetemes tultenyészetben volt, alsó felét számos dió-, sőt tojásnagyságu tömlős növések borították; tovább, a minkét oldali szabad sérven kívül, semmi rendellenesség sem találtatott; a balkezet a löpor elfeketitette.

Gróf Széchenyi titkáráról.

Bécsből érkezett tudositás szerint, a boldogult gróf Széchenyi István utolsó titkárja Kiss M Döblingben megőrült, s mint írják, a szerencsétlen kór oly mértékben tört ki rajta, hogy őrzöngése a dühösségig nőtt; szobájába erőszakkal kelle betörni, és csak nagynehezen és többnek sikerült őt hatalomba keríteni. A szerencsétlen (írja a B. Hirlap,) csak néhány hó előtt ment föl Bécsbe, a titkári állomás elfogadására, a gróf általi meghívás következtében, kinek már a 48 előtti időkben is, melyekre a gróf legteztgazdagabb éveit esnek, teljes bizalmát s valódi atyai gondoskodását élvezé. A bekövetkezett viharokban elveszítvén magas pártfogóját, új hivatásaig itt Pesten nevelősködéssel, s több évek óta és legutóljára is a P. N. javitnoksággal keresé élelmét, s általánosan csendes, nyugodt kedélyü, szerény, szelid magaviseletü férfinak ismertetett. Nem tehetjük, hogy e férfiuról, kinek neve a boldogult nagy halott utolsó napjaival és gzász* sorsával oly sajátságosan jó kapcsolatba, meg ne említsük, hogy ő az új meghívást nagy örömmel fogadta ugyan első percben, azonban csakhamar bizonyos nagy szerencsétlenség, valami nagy gyász baljóslatu elősejtelme kezdett rajta erőt venni, melyet semmikép legyözni nem birt, mely első örömet teljesen megkeserité, s rajta mint többször nyilvánítá, mind nagyobb hatalmat vön, minél közelebb jött az indulás napja, valami belső érzélem, mintha mondaná, hogy jobb lenne el sem menni innen. De e balsejtelmet magának megfejteni semmikép sem tudá. Az idő fájdalom! igen is hamar megfejttette.

Széchenyi gróf galambjai.

A nagy férfiunak Döblingben igen sok szép galambja volt, melyeket – mint már említettük – saját kezével etetett. Reggelenkint kinyitá ablakát, s furulyáján egy bús magyar dallal hívá elő kedves, szelid madarait. Nehány nap óta e galambok nyugtalanul röpködnek a döblingi szomorú szobák bezárt ablakai körül, szárnyaikkal verdesik az üveget, sehogy se akarják elhinni, hogy az ő jó barátjuk meghalt, s hogy az a kéz, mely őket oly szeliden eteté, hideg és merev lön.

1860. április 19-én, csütörtök
Budapest, 11-dik évi folyam. 47.
375. oldal

Külföld.

A „Morning Post” Széchenyiről.

E világhírű lap igen meleg és tiszteletteljes szavakkal emlékezik a legnagyobb magyarról.

Ugy jellemzi őt, mint az angol iskolából való conservatív reformer, s az angol államrendszer alapos ismerőjét s bámulóját, s mint testestől lelkestől magyar hazafit.

* Az újságban is így jelent meg a név, illetve a „sörétet”, „gyász” és „közérdeket” szó